

Demokracija i sigurnost

u Jugoistočnoj Evropi

Tema broja

Rusija i Zapadni Balkan

Vlado Azinović
Aleksandar Bocan -
Harčenko
Sergej Romanenko
Radovan Vukadinović
Boško Jakšić
Draško Đuranović
James Sherr
Muhamed Jusić
Daniel Omeragić
Hazim Hodžić
Jasmin Rhić
Antonio Prlenda
Kurt Bassuener
Christoph H. Stefes
Stefanie Babst
Senad Pećanin
Sead Turčalo
Edina Bećirević
Nerzuk Ćurak

Cijena:
18KM / 9€

ISSN 1986-5708

IMPRESUM

Demokracija i sigurnost u Jugoistočnoj Evropi

Demokracija i sigurnost u Jugoistočnoj Evropi
• Godina I • broj 4/5 • 2010

Izdavač

ATLANTSKA INICIJATIVA

Glavni urednik:
Zamjenica glavnog urednika:

Vlado Azinović
Edina Bećirević

Tehnički urednik:

Sead Turčalo

Uređuje:

Redakcijski kolegij

Stalna suradnja:

Muhamed Jusić
Antonio Prlenda
Jasna Pekić
Asaf Alibegović

Savjet časopisa

Nerzuk Ćurak, (Sarajevo), predsjednik
Kurt Bassuener (Sarajevo),
Vlatko Cvrtila, (Zagreb)
Marko Atilla Hoare, (London)
Tihomir Loza (London)
Danko Plevnik, (Zagreb)
Žarko Petrović, (Beograd)
Tanja Topić (Banja Luka)

Lektura

Zinaida Lakić

Grafički dizajn

Alma Hrasnica

Godina

2010.

Izlazak ovog časopisa omogućili su:

Ambasada Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i
Sjeverne Irske u BiH,

Ambasada Kraljevine Norveške u BiH

Napomena:

Mišljenja iskazana u tekstovima objavljenim u ovom broju odražavaju osobne stavove autora, a ne nužno i redakcije časopisa ili Atlantske inicijative.

Sadržaj

UVODNIK

- 3 Vlado Azinović
POČETAK JEDNOG LIJEPOG PRIJATELJSTVA?

TEMA BROJA

RUSIJA I ZAPADNI BALKAN

- 6 Aleksandar Bocan-Harčenko, ambasador
Ruske Federacije u Bosni i Hercegovini
INTERVJU: RUSIJA NIJE PROTIV NATO-a,
MI SMO PROTIV NJEGOVOG ŠIRENJA
- 14 Sergej Romanenko
NEKI PROBLEMI I KARAKTERISTIKE RUSKE
POLITIKE NA ZAPADNOM BALKANU
POČETKOM 21. STOLJEĆA
- 19 Radovan Vukadinović
GEOPOLITIKA PRAVOSLAVNE SOLIDARNOSTI
- 25 Boško Jakšić
UVEK ISTO, TOPLO – HLADNO
- 31 Draško Đuranović
IZAZOVI I OPASNOST BLISKOSTI
- 35 James Sherr
RUSIJA: UPRAVLJANJE PROTUSLOVLJIMA

U FOKUSU

- 50 Muhamed Jusić
HELMAND, GEOGRAFIJA NESIGURNOSTI
- 53 Pukovnik Hazim Hodžić
Intervju: NAŠE ISKUSTVO BIT ĆE KLJUČNO
ZA USPJEH MISIJE U HELMANDU
- 57 Stefanie Babst
NATO DOPRINOSI NAPRETKU U
POLOŽAJU ŽENA I DJECE U AFGANISTANU

AKTUELNO

- 59 Jasmin Ahić
PRIVATNA (NE)SIGURNOST
- 63 Antonio Prlenda
NASTAJE LI "BALKANSKA NEBESKA POLICIJA"?
- 68 Kurt Bassuener
SAMOIZAZVANI NEDOSTATAK KREDIBILITETA
- 73 Christoph H. Stefes
KLIMATSKE PROMJENE I
EVROPSKA SIGURNOSNA STRATEGIJA

PRIKAZ

- 78 Senad Pećanin
VAĐENJE KESTENJA IZ VATRE
- 82 Sead Turčalo
STARI NEPRIJATELJI U NOVIM
STRATEŠKIM SCENARIJIMA

Atlantska inicijativa

Udruženje građana Atlantska inicijativa iz Sarajeva je nevladina i neprofitna organizacija za promicanje euroatlantske ideje u Bosni i Hercegovini i podršku naporima za integraciju BiH u Sjeveroatlantski savez (NATO) i Europsku uniju.

Cilj Atlantske inicijative je svojim aktivnostima doprinijeti stvaranju društva znanja u BiH koje će omogućiti građanima da ključne odluke o svojoj i budućnosti zemlje donose na temelju informiranog mišljenja i činjenica, a ne na temelju predrasuda, jednostranih interpretacija, propagandističkih, ideoloških ili dogmatskih postavki.

Osnivači i članovi Atlantske inicijative su članovi akademske zajednice – profesori i studenti više fakulteta Univerziteta u Sarajevu, kao i građani koji svojim znanjima i različitim aktivnostima žele objasniti važnost euroatlantske integracije BiH, te dubinu i značaj političkih, ekonomskih, sigurnosnih i društvenih promjena koje će ta integracija donijeti.

Časopis „Demokracija i sigurnost u Jugoistočnoj Evropi“ jedan je od naših projekata koji provodimo u partnerstvu s vladama Ujedinjenog Kraljevstva i Kraljevine Norveške. Zahvalni smo za podršku NATO Štabu u Sarajevu, Ministarstvu vanjskih poslova BiH, Ministarstvu odbrane BiH, te George Mashall Alumni asocijaciji u Bosni i Hercegovini. Više informacija o našim aktivnostima možete doznati na web portalu www.atlantskainicijativa.org.

UVODNIK

Dr. sc. Vlado Azinović
Glavni urednik

NATO i Rusija nakon samita u Lisabonu

Početak jednog lijepog prijateljstva?

Kada smo prije nekoliko mjeseci na ovome mjestu predstavljali novi strateški koncept Sjevernoatlantskog saveza, ukazali smo na njegovu iznimnu važnost, ali nismo mogli pretpostaviti da će skup na kojem će ovaj dokument biti usvojen – lisabonski sastanak šefova država i vlada članica NATO-a održan 19. i 20. novembra 2010. – u znatnom dijelu svjetske javnosti gotovo jednoglasno biti ocijenjen kao historijski. Ukratko, sugerira se kako su u Lisabonu pokrenuti procesi koji bi mogli na bolje promijeniti tok svjetske povijesti.

Kod nas koji potječemo s prostora za koji se, u mjeri koja ponekad graniči s neukusom, uvriježeno tvrdi da proizvodi više historije nego što je može probaviti ovakvi nagovještaji povijesnog determinizma, razumljivo i gotovo automatski, bude uzdržanost i sumnja.¹

No, bez obzira na to da li problem s poviješću na Balkanu zbilja potječe od njene hiperprodukcije ili od loše sposobnosti da se ona probavi, čini se kako ipak postoji više uvjerljivih argumenata koji bi mogli otkloniti sumnjičavost iskazanu prema mogućim historijskim dometima lisabonskog skupa.

Usvojivši novi strateški koncept za djelovanje do 2020. godine, Sjevernoatlantski savez je praktično iskoračio iz hladnoratovske paradigme koja je u znatnoj mjeri diktirala promišljanje ali i odgovore NATO-a na sigurnosne izazove s kojima se svijet suočavao od kraja 90-ih godina prošloga stoljeća. Novi strateški koncept trebao bi uspostaviti balans između karaktera tih izazova i sposobnosti Saveza da na njih djelotvorno odgovori.

Lisabonski skup potvrdio je namjeru NATO-a da ubrza prijenos odgovornosti za sigurnosno i političko stanje u Afganistanu na tamošnju vladu i demokratske institucije do 2014. godine, te da dodatno pomogne uvježbavanje i opremanje afganistanske vojske i policije, ali i tamošnjeg civilnog sektora. U završnoj deklaraciji, šefovi država i vlada Sjevernoatlantskog saveza potvrdili su i nastavak politike otvorenih vrata za sve demokratske zemlje u Europi koje su spremne preuzeti obaveze i odgovornosti što ih podrazumijeva članstvo u NATO-u.

Iako su važne, u ovim se odlukama ipak ne može prepoznati spomenuti povijesni značaj lisabonskog samita. Međutim, takva se težina opaža u postignutom sporazumu o uspostavi zajedničkog proturaketnog štita koji bi trebao zaštititi teritorij i stanovništvo članica NATO-a od napada balističkih projektila, te posebno u objavi Rusije da će se njeni stručnjaci uključiti u pripremu planova za razvoj tog programa.

”Raketni štit će postati miroljubiv tek kada postane univerzalan”, izjavio je predsjednik Rusije Dmitrij Medvedev, koji je prisustvovao lisabonskom sastanku. Njegovim je dolaskom okončano zahlađenje odnosa između NATO-a i Moskve nastupilo 2008. godine, nakon ulaska ruske vojske u pobunjene gruzijske republike Abhaziju i Južnu Osetiju. Američko-europski proturaketni program u Moskvi se do sada doživljavao isključivo kao prijetnja nacionalnoj sigurnosti, a mogući zaokret u tom stavu i uključivanje Rusije u izgradnju ovog sistema doveli bi do stvaranja zajedničkog proturaketnog štita koji bi natkrio prostor od Vancouvera do Vladivostoka. Uz to, najavljena je i suradnja NATO-a i Rusije u borbi protiv terorizma, širenja oružja za masovno uništenje, piratstva, ilegalne proizvodnje i krijumčarenja narkotika, a potvrđena je i ruska potpora misiji ISAF u Afganistanu.

Nekoliko sedmica pred početak lisabonskog skupa, u zajedničkoj operaciji američkih i ruskih specijalaca u oblasti Acheen, u afganistanskoj pokrajini Nangarhar, na granici s Pakistanom, uništeno je nekoliko laboratorija za preradu opijumskog maka i zaplijenjeno oko tone heroina.² Nangarhar je jedno od najvećih središta za proizvodnju droge, poznato i po planinskom masivu Tora Bora u kojem se 2001. godine izgubio svaki trag Osami bin Ladenu. Novcem od prodaje droge financira se talibanska pobuna u Afganistanu, a znatne količine te iste droge završavaju i na ruskom tržištu. Dio novca od prodaje heroina odlazi i za financiranje terorističkih akcija u ruskim republikama Čečeniji, Ingušetiji i Dagestanu, pa i u samoj Moskvi.

Nekoliko dana po okončanju samita u Lisabonu Rusija je objavila da će dopustiti prolaz kroz svoj teritorij oklopnim vozilima NATO-a na putu za Afganistan. Nakon serije razornih napada na NATO konvoje u Pakistanu i odluke tamošnjih vlasti da privremeno zatvore ključni planinski prijevoj Khyber Pass, na ovaj način se otvara alternativni put za logističku potporu misiji ISAF. Tri četvrtine svih zaliha hrane, goriva i oružja za međunarodne trupe u Afganistanu do sada su išle preko Pakistana. Rusija, Kazahstan i Ukrajina dozvoljavali su prolaz samo NATO-ovim konvojima s hranom i gorivom, ali ne i vojnim vozilima i naoružanju.

Na tragu priče iz Lisabona i primjetnih promjena u odnosu Rusije prema aktivnostima NATO-a jača i uvjerenje da serija događaja iz jeseni 2010. godine nagovještava povijesne promjene u odnosima Moskve i zapadnog vojnog saveza. Prepoznaje se to u medijskim izvještajima, ali i u nekim europskim prijestolnicama, gdje se ponašanje Rusije ocjenjuje kao ”game changer”, odnosno zaokret s mogućim dugoročnim pozitivnim posljedicama.

I dok dio promatrača pokušava personalizirati ovaj zaokret i pripisati ga pokušaju predsjednika Medvedeva da se prikaže kao kooperativniji prema Zapadu od premijera Vladimira Putina, svog mogućeg rivala na predsjedničkim izborima 2012., čini se izvjesnijim da je Rusija spoznala da joj najozbiljnije sigurnosne prijetnje ipak ne dolaze sa Zapada.

Jedan od diplomatskih izvještaja američkog State Departmenta, upravo objavljen na internetskom portalu WikiLeaks, sugerira kako su Amerikanci upozorili Ruse da je Sjeverna Koreja dostavila Iranu devetnaest raketa poznatih pod oznakom BM-25, koje su izgrađene na bazi ranijeg ruskog projektila R-27, dizajniranog za nošenje nuklearnih bojnih glava, a kojim su svojevremeno bile naoružane sovjetske podmornice. No, za razliku od ruskog prototipa koji je imao do metar nešto manji od 2.500 kilometara, sjevernokorejska raketa srednjeg dometa može pogoditi ciljeve i na udaljenosti većoj od 3.200 kilometara. Ako se ispale iz Irana, ove rakete mogu dobiti do Berlina, ali i do Moskve.³

Pritisak kineskih useljenika na ogromna i slabo nastanjena područja ruskog Sibira i Dalekog istoka već odavno u Moskvi podgrijevaju strah od demografske ekspanzije Kineza koji bi u ne tako dalekoj budućnosti mogli svesti Ruse na status nacionalne manjine u vlastitoj zemlji. Naravno, geopolitičko suparništvo s Kinom za Rusiju se ne završava samo na demografiji.

Doda li se ovome i produžena nestabilnost u Afganistanu, iz kojega u ruske gradove dolaze droga i sve češće teroristi, jasno je da NATO i Rusija danas dijele mnogo veći broj sigurnosnih izazova nego što je to bio slučaj u bilo kojem razdoblju od okončanja hladnog rata. Pod pretpostavkom da ne predstavlja samo kratkotrajan taktički manevar ili pokušaj da se kupi dodatno vrijeme za preispitivanje odnosa sa Zapadom, lagani zaokret Rusije prema NATO-u zbilja bi mogao imati povijesni značaj.

Nama, na zapadnom Balkanu, preostaje da vidimo da li će se i na koji način postupno rusko otopljanje prema zapadnoj Alijansi odraziti i na napore preostalih zemalja regije da uđu u punopravno članstvo Sjevernoatlantskog saveza. Odnosno, da li će, možda kao zalog nagoviještenom rusko-zapadnom povijesnom zbližavanju, one ostati pred vratima NATO-a, zaustavljene na pola puta do ostvarenja svojih strateških ciljeva. A možda bi baš ruska podrška naporima za uspješnu euroatlantsku integraciju regije, koja je do sada vidno izostajala, mogla pomoći da se na ovom prostoru obuzda produkcija loše povijesti, a ojačaju sposobnosti za njeno racionalno procesiranje i okret ka budućnosti.

Tekstovi iz časopisa koji je pred vama pokušavaju istražiti neke od ovih nedoumica.

NAPOMENE:

- ¹ Izjava da Balkan proizvodi više povijesti nego što je može probaviti danas se, gotovo bez izuzetka, pripisuje nekadašnjem britanskom premijeru Winstonu Churchill. Međutim, izvorno autorstvo ipak pripada britanskom piscu Hectoru Hughu Munroeu (1870-1916), poznatijem po književnom pseudonimu Saki, koji je ovaj epigram upotrijebio 1911., ali ne za stanovništvo Balkana nego Krete (H. H. Munroe, *The Chronicles of Clovis*, London: Penguin Classics, 1989).
- ² "Kabul slams joint U.S.-Russian anti-drug raid in Afghanistan", Xinhua, November 1, 2010.
- ³ William J. Broad, James Glanz and David E. Sanger, "Iran Fortifies Its Arsenal With the Aid of North Korea", *New York Times*, November 28, 2010; Laurie Ure, "U.S. fears Iran has long-range missile, but Russia calls it a «myth»," *CNN*, November 29, (dostupno na <http://edition.cnn.com/2010/US/11/28/wikileaks.iran.missile/index.html?hpt=TI>.)

Tema broja

Intervju: Aleksandar Bocan-Harčenko,
ambasador Ruske Federacije u
Bosni i Hercegovini

Rusija nije protiv NATO-a, mi smo protiv njegovog širenja

Razgovarali: Edina Bećirević,
Nerzuk Ćurak i Vlado Azinović

Vješt diplomat, pronicljiv i lucidan profesionalac, prvi čovjek ruske diplomatije u Bosni i Hercegovini, izuzetan poznavalac prilika u regiji zapadnog Balkana, ambasador Harčenko pokazao se, u razgovoru za naš magazin, i kao vrlo ugodan i zahtjevan sugovornik, čija se, ne samo diplomatska već i ekspertna tumačenja ključnih političkih i sigurnosnih pitanja, ne mogu ignorirati. U dinamičnom razgovoru, koji odlikuje visoka stopa konstruktivnog neslaganja, ambasador Harčenko govori o odnosima između NATO-saveza i Rusije, ruskom prijedlogu ugovora o evropskoj sigurnosti, političkim i ekonomskim odnosima između Rusije i Bosne i Hercegovine, ali i o odnosima unutar Bosne i Hercegovine, naročito se fokusirajući na važnost jačanja entiteta, pri čemu nije skrivao na kojoj se strani bosanskohercegovačkog trougla nalaze njegove simpatije

Zapadni Balkan je važan za Rusiju

Gospodine ambasadore, u lepezi ruskih vanjsko-političkih prioriteta, koje mjesto zauzima zapadni Balkan?

Ako gledamo iz istorijske perspektive, to je jedno od važnijih mjesta, ali u ovom trenutku važnost zapadnog Balkana za Rusiju dodatno je naglašena. Naime, pored tradicionalnih i istorijskih, tu su sada i ekonomski razlozi. U široj regiji, uključujući i Bosnu i Hercegovinu, počeli smo raditi na važnim projektima koji će Rusiju učiniti nezaobilaznim ekonomskim i energetskim faktorom na zapadnom Balkanu, ali i u Evropi. Prije svega mislim na Južni tok, oko kojeg sada vodimo intenzivne razgovore s više zemalja i mislim da će se veoma brzo pristupiti procesu realizacije ovog projekta. Bivša Jugoslavija i So-

Časopis „DEMOKRACIJA I SIGURNOST U JUGOISTOČNOJ EVROPI“ je dostupan u online biblioteci za Centralnu i Istočnu Evropu (Central and Eastern European Online Library (C.E.E.O.L.) (<http://www.ceeol.com>)).

